

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของบุคคลเป็นจำนวนมาก ความเสียหายทางด้านสิ่งแวดล้อมหากเกิดความเสียหายขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย ของผู้ที่ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง การฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อมจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้ที่ได้รับความเสียหายใช้เป็นวิธีการเยียวยาความเสียหาย โดยการนำคดีมาสู่ศาลย่อมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และเป็นหนทางเดียวที่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเชื่อมั่นว่าจะได้รับความเป็นธรรมมากที่สุด

จากการศึกษาถึงการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อม เห็นว่าในคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นมีลักษณะของคดีที่แตกต่างจากคดีละเมิดทั่วไป โดยในคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นลักษณะของความเสียหายเป็นกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและที่สำคัญเกิดความเสียหายแก่บุคคลในสังคมเป็นจำนวนมาก โดยความเสียหายนั้นต้องมีวิธีการแก้ไขเยียวยาที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

ปัญหาในการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมาเกิดปัญหาแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก เพราะการฟ้องคดีที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจะตั้งอยู่บนกฎหมายลักษณะละเมิด การดำเนินคดีเป็นไปอย่างคดีแพ่งธรรมดา การพิจารณาก็เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งมีวิธีการที่ยังไม่เหมาะสมกับคดีสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาถึงการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อม พบว่ายังมีปัญหาในการฟ้องคดีและเรียกค่าเสียหายทางแพ่งในหลายประการ ได้แก่ ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากเพราะในคดีสิ่งแวดล้อมความเสียหายมักเกิดขึ้นเป็นวงกว้างมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากและผู้เสียหายส่วนใหญ่มักจะมีฐานะด้อยในสังคมการดำเนินคดีที่มีอยู่ในปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่ว่าจะเป็นการร้องสอดตามมาตรา 57 การเป็นคู่ความร่วมกันในคดีตามมาตรา 59 หรือการรวมพิจารณาตามมาตรา 28 ยังไม่อาจตอบสนองต่อการเยียวยาความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมได้ปัญหานี้จะส่งผลกระทบในเรื่องผลของคำพิพากษาด้วย

ปัญหาในเรื่องของภาระการพิสูจน์ เมื่อการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมยังคงต้องเป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งกำหนดให้ ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ ผู้เสียหายยังคงต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเป็นผลมาจากการกระทำของจำเลย ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่ยากที่ผู้เสียหายจะหาพยานหลักฐานมายืนยันความผิดได้ ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่าพยานหลักฐานส่วนใหญ่จะเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของจำเลย

ในประเด็นของการกำหนดค่าเสียหาย กรณีที่ความเสียหายยังไม่ปรากฏอาการทางกายภาพและศาลไม่อาจกำหนดค่าเสียหายในขณะฟ้องได้ ปัญหาในการกำหนดค่าเสียหายเพิ่มเติมภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444 วรรคสอง ให้อำนาจศาลในการสงวนสิทธิแก่ใจคำพิพากษาได้ภายในระยะเวลาสองปีนับแต่มีคำพิพากษา ระยะเวลาดังกล่าวไม่เหมาะสมกับคดีสิ่งแวดล้อม เพราะความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมอาจต้องใช้ระยะเวลายาวกว่านั้น

ในกรณีหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายตามกฎหมายลักษณะละเมิดยังถูกจำกัดอยู่บนหลักการเยียวยาความเสียหายที่พิสูจน์ได้ตามข้อเท็จจริง ศาลถูกจำกัดดุลพินิจโดยกฎหมายให้เยียวยาความเสียหายตามความเป็นจริง โดยไม่สามารถนำหลักการค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ได้ ทั้งที่พบข้อเท็จจริงว่า ผู้กระทำละเมิดจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจด้านหิน หรือมุ่งแสวงหากำไร โดยไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อมและความเสียหายที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีก จึงควรมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษขึ้นในคดีสิ่งแวดล้อม

ปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ควรมีการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อทำให้การฟ้องคดีและการเยียวยาความเสียหายต่อบุคคลในคดีสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและความเป็นธรรมยิ่งขึ้นในปัจจุบันนี้ปัญหาเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมเริ่มมีความสำคัญและความเสียหายก็เกิดขึ้นมากเป็นลำดับหากมิได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่อาจทำให้การฟ้องคดีและการเยียวยาความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมไม่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีและการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาการฟ้องคดีและการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อม โดยศึกษาทั้งกฎหมายในประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศพบว่า ความเสียหายต่อบุคคล

ในคดีสิ่งแวดล้อมมีความแตกต่างจากลักษณะคดีละเมิดทั่วไป การใช้กฎหมายละเมิดทั่วไป ยังไม่สอดคล้องเหมาะสมต่อการฟ้องคดีและการเยียวยาความเสียหาย ปัญหาต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าหากมีการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะทำให้การฟ้องคดีและการเยียวยาความเสียหายต่อบุคคลในคดีสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ควรมีกฎหมายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดเพื่อให้การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมเหมาะสมต่อปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถ้าหากแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ไม่ได้ควรมีการจัดทำเป็นพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นเพื่อใช้บังคับกับคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ

ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีและการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งในคดีสิ่งแวดล้อมในประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.2.1 ปัญหาการฟ้องคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก

โดยสภาพแห่งการแพร่กระจายของมลพิษนั้นจะทำลายสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่เป็นวงกว้าง ผลกระทบที่จะไปถึงประชาชนจึงเป็นความเสียหายต่อประชาชนเป็นจำนวนมากและผู้เสียหายส่วนใหญ่มักจะมีฐานะยากจนจึงควรนำหลักการการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Class Action) มาใช้กับผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีและทำให้ผู้เสียหายที่ไม่ได้เข้ามาดำเนินคดีเองได้รับการเยียวยาจากผลของคำพิพากษานั้นด้วย โดยถ้าหากแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ไม่ได้ควรเพิ่มเติมหลักการในการดำเนินคดีแบบกลุ่มไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ

5.2.2 ปัญหาการพิสูจน์

ในการกำหนดการพิสูจน์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในคดีสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 นั้น ควรนำหลัก Exclusive Knowledge หรือหลักข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของคู่ความฝ่ายใดแต่เพียงฝ่ายเดียวควรจะให้คู่ความฝ่ายนั้นเป็นผู้มีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นมาใช้ในการผลัดการพิสูจน์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของโจทก์ไปยังจำเลยผู้ซึ่งข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็น โดยเฉพาะ ซึ่งหลักนี้ในประเทศไทยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 29 ผู้เขียนเห็นว่า ควรนำมาตรา 29 เป็นต้นแบบในการกำหนดการพิสูจน์ในคดีสิ่งแวดล้อมโดยควรมีการจัดทำเป็นพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมขึ้น โดยเฉพาะและนำหลักข้อเท็จจริงใดซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายใดโดยเฉพาะฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริง Exclusive Knowledge นั้นบัญญัติในวิธีพิจารณาคดี-

สิ่งแวดลอม เพื่อผลัการการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรูเห็นของคู่ความฝ่ายใดให้คู่ความฝ่ายนั้นมีการการพิสูจน์ในข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับรู้ของตนซึ่งน่าจะทำให้การการพิสูจน์ในคดีสิ่งแวดลอมมีความเป็นธรรมแก่ทั้งฝ่าย โจทก์และจำเลย

5.2.3 ปัญหการใช้ดุลพินิจในการสงวนสิทธิการแก้ไขคำพิพากษา

กรณีของมาตรา 444 วรรค 2 ที่บัญญัติว่า “ ถ้าในเวลาพิพากษาคดีเป็นพันวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ว่าความเสียหายนั้นมีแท้จริงเพียงใดศาลจะกล่าวในคำพิพากษาว่ายังสงวนสิทธิที่จะแก้ไขพิพากษานั้นอีกภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีก็ได้” ในคดีสิ่งแวดลอมนั้นหากความเสียหายที่ได้รับยังไม่ปรากฏอาการในขณะฟ้องคดี ความเสียหายในลักษณะนี้ยากที่จะประเมินหรือทราบค่าเสียหายที่จะกะประมาณการได้ว่าเท่าใด ความเสียหายเช่นนี้ถ้าภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วผู้เสียหายจะมาร้องขอเพิ่มเติมค่าเสียหายในภายหลังศาลมีคำพิพากษาให้สงวนสิทธิไว้เพียงสองปีอาจล่วงเลยเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วก็ได้จึงทำให้ผู้เสียหายเสียสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวไปควรที่จะมีการแก้ไขระยะเวลา 2 ปีของการสงวนสิทธิจะขอแก้ไขคำพิพากษาให้ยาวออกไปอีก โดยเพิ่มเติมหลักการในการแก้ไขคำพิพากษาไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดลอม

5.2.4 ปัญหามาตรการในการเยียวยาความเสียหาย

ความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีสิ่งแวดลอมนั้นมีผลกระทบของความเสียหายมากกว่าคดีละเมิดทั่วไปเมื่อพิจารณาจากพฤติกรรมและความร้ายแรงแห่งการกระทำแล้วพบว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เสียหายซึ่งมีเป็นจำนวนมาก พฤติกรรมเหล่านี้หากพิจารณาจากผู้ที่ก่อภัยแล้วอยู่ในสภาพที่ได้เปรียบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ผลจากการประกอบธุรกิจสูงมากโดยไม่คำนึงถึงมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดลอม การนำกฎหมายลักษณะละเมิดมาตรา 438 มาใช้ในการกำหนดค่าเสียหายในคดีสิ่งแวดลอมแต่เพียงอย่างเดียวจึงไม่เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นควรที่จะนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้บังคับกับคดีสิ่งแวดลอมโดยให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้ก่อให้เกิดมลพิษจ่ายค่าเสียหายเพื่อเป็นการลงโทษได้และเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้ที่ละเลยในการประกอบธุรกิจที่ไม่คำนึงถึงสิ่งแวดลอมโดยเพิ่มเติมหลักดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดลอม